

Родныя тапонімы

ГРЫЧЫНА

«Дапамажыце разабрацца, адкуль паходзіць назва вёскі Грычына, што ў Дзяржынскім раёне».

Віталь Кухаронак, Фаніпаль.

На вашы пытанні адказвае старшыня Рэспубліканскай тапанімічнай камісіі пры НАН Беларусі Ігар КАПЫЛОУ.

Вёска Грычына Дзяржынскага раёна мае не толькі адметную назву, але і багатую гісторыю.

Упершыню паселішча згадваецца ў 1547 годзе. Але людзі на гэтым месцы пасяліліся наўвесьні, пра што сведчаць выяўленыя вучонымі ў наваколлі Грычына курганныя могільнікі Х—XI стагоддзяў. У розныя гістарычныя перыяды мянялася адміністрацыйна-тэрытарыяльная прыналежнасць населенага пункта. У сярэдзіне XVI стагоддзя паселішча размяшчалася на землях Менскага павета ВКЛ. На той час назва мела форму *Грычын*, якую і трэба лічыць самай старажытнай. У першай палове XVII стагоддзя вёска адносілася да маёнтка Койданавы Мінскага павета Мінскага ваяводства. У 1793 годзе, пасля другога падзелу Рэчы Паспалітай, адышла да Расійскай імперыі. У гэты час суіснавалі два варыянты назвы — *Грычын* і *Грычына*. У сярэдзіне XIX стагоддзя значылася ў складзе маёнтка Віцкаўшчына. У канцы XIX стагоддзя належала

да Самахвалявіцкай воласці Мінскага павета Мінскай губерні. Мяняліся і гаспадары паселішча. Напачатку вёска была ўласнасцю князёў Радзівілаў, затым, у сярэдзіне XIX стагоддзя, ёй валодаў князь П. Вітгенштэйн. Гістарычныя энцыклапедычныя даведнікі змяшчаюць звесткі пра Грычына як месца сялянскіх антыфеадальных выступленняў 1656 года. Жыхары вёскі моцна пацярпелі і падчас вайны Расійскай імперыі з Францыяй. Па сведчаннях гісторыкаў, у лістападзе 1812 года напалеонаўскія войскі, разгромленыя рускай арміяй у Койданаўскай бітве, адступалі праз Грычына, і вёска была спалена.

Пошукі паходжання назвы вёскі трэба пачынаць з яе структуры: фінальная частка *-ына* падказвае, што найменне мела прыналежны характар. Бясспрэчна, што вёска сваю назву атрымала ад імя землеўласніка або першазаснавальніка паселішча. Аднак разыходзяцца думкі вучоных адносна паходжання назвы гэтага паселішча. Так, прафесар В.А. Жучкевіч паходжанне назвы *Грычына* звязвае са старажытным словам *грыч*, якое ў старажытнарускіх (агульнаўсходнеславянскіх) пісьмовых помніках ужывалася ў значэнні «сабака». У якасці прыкладу прыводзіць тэкст са «Слоўніка старажытнаруускай мовы» І.І. Сразнеўскага: «Человек нежыі убіен бысть разбойникомъ: гричь же храняше тело господина своего; некий же человек гряды мимо погребе его; гричь же, видев яко добре дело сотвори, последова ему и

служаше ему добре». У такім жа значэнні слова *грич* ужывалася і ў старабеларускай мове. У помніку пачатку XVII стагоддзя «Хроніцы М. Бельскага» нават удакладняецца значэнне гэтага слова: «*взявши з собою грича або пса и шол с ним в дорогу*». Аднак версія В.А. Жучкевіча выклікае вялікія сумненні. Больш праўдападобнай з'яўляецца версія прафесара В.П. Лемцюговай, якая лічыць, што ў аснове назвы *Грычына* ляжыць уласнае імя *Грыч* — варыянт царкоўнага праваслаўнага імя *Григорий*. У старабеларускіх пісьмовых крыніцах XVI стагоддзя гэта імя адзначаецца ў вытворнай форме: «*Гричинович Гаврило, Гричинович Иван, Гричинович Пётр*».

На тэрыторыі Беларусі сустракаюцца яшчэ тры аднакаранёвыя назвы: *Грычна*, назва балотных масіваў у Лунінецкім і Салігорскім раёнах і вёска *Грычынавічы* ў Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці.

P.S. Шаноўныя чытачы! Вас цікавіць, што азначае назва горада, вёскі ці мястэчка, у якіх вы жывяце? А можа, той мясцовасці, адкуль вы родам? Вам хочацца ведаць, адкуль пайшлі найменні пэўных урочышчаў, лясоў, азёр, што размяшчаюцца ў вашай мясцовасці? Тады дасылайце свае лісты з пытаннямі на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а, газета «Звязда». Або па электроннай пошце: pina@zviazda.by з пазнакай «Родныя тапонімы»

Філатэліст

МАТЫЛІ ПА-РАНЕЙШАМУ Ў ПАЛЁЦЕ

Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь 19 кастрычніка выпусціла ў абарачэнне паштовыя маркі з серыі «Матылі». На іх пачына прыгажуні «Мядзведзіца кайя» і «Бражнік глазчаты», дзённыя «Жалобніца» і «Стракатка вятроўнікавая». Мастак Аляксандр Міцянін, дызайн Марыны Віткоўскай.

У дзень выпуску паштовых марак у сталічным аддзяленні №1 (крама «Філатэлія», вул. Маскоўская, 16) адбылося спецыяльнае гашэнне на канверце «Першы дзень». Да гэтага ж выпуску падрыхтаваны карткі для картмаксімумам

Даты | **Падзеі** | **Людзі**

20 КАСТРЫЧНІКА

Штогод 20 кастрычніка сваё прафесійнае свята — Дзень кухара — адзначаюць кухары і кулінары ўсяго свету. Яно было заснавана ў 2004 годзе па ініцыятыве Сусветнай асацыяцыі кулінарных супольнасцяў.

1506 год — пасля смерці вялікага князя ВКЛ і караля польскага Аляксандра на княжанне ў Вялікае Княства абраны Жыгімонт I Стары. Сын Казіміра IV, унук Ягайлы. Пры ім беларуская і літоўская шляхта дамаглася раўнапраўя з магнатамі, выбарнасці дэпутатаў у сойм і ўвядзення Статута Вялікага Княства Літоўскага 1529 года.

1714 год — цар Пётр I выдаў Указ аб забароне каменнага будаўніцтва па ўсёй Расіі, акрамя Санкт-Пецярбурга. У горадзе ж на Няве строга прадпісвалася ўзвядзенне выключна каменных «узорных дамоў». З гэтага часу ва ўсіх гарадах, акрамя Санкт-Пецярбурга, будаўніцтва каменных дамоў стала строга карацца. Лёгкім рощчыкам пярца цар пакінуў без працы тысячы муляроў па ўсёй Расіі. Разлік быў прасты: муляры ў пошуках спосабу пракарміць сям'ю будуць вымушаныя адправіцца на пошукі лепшай долі ў новую сталіцу, дзе і працягнуць займацца любімай справай. А іх вопыт і майстэрства дазволіць новай расійскай сталіцы як мага хутчэй стаць упоравень са сталіцамі іншых еўрапейскіх дзяржаў.

1836 год — 180 гадоў таму нарадзіўся (у маёнтку Красцінава Кобрыйнскага павета) Сігізмунт Свянціцкі, урач, адзін з заснавальнікаў унутрыполіцавей хірургіі. Доктар медыцыны. У 1861 годзе скончыў медыка-хірургічную акадэмію ў Пецярбургу. З 1870 года працаваў урачом у Мінску. У 1879 годзе арганізаваў бясплатную амбулаторыю для бедных. Аўтар навуковых прац па пытаннях хірургіі. Член Мінскага таварыства ўрачоў (з 1870 года яго прэзідэнт).

1870 год — нарадзіўся (вёска Вераскава, цяпер у Навагрудскім раёне) Станіслаў Станіслававіч Трусевіч, дзеяч рэвалюцыйнага руху ў Беларусі, Польшчы і Літве, публіцыст. У 1891—1892 гадах вёў прапаганду сярод настаўнікаў і сялян Навагрудскага, Лідскага, Слуц-

кага паветаў. Высланы пад нагляд паліцыі ў Мінск, дзе ў 1894 годзе пад яго кіраўніцтвам была створана Мінская сацыял-дэмакратычная арганізацыя. За рэвалюцыйную дзейнасць неаднаразова быў арыштаваны і сасланы. У 1917—1918 гадах загадчык аддзела газеты «Известия ВЦИК», рэдактар часопіса «Вестник жизни». Публікаваўся ў «Правде». У зборніку «Грамадскі рух у Расіі ў пачатку XX ст.» змясціў артыкул «Нацыянальны рух», у якім прывёў звесткі па гісторыі беларускай культуры, мовы і літаратуры, вітаў творчасць Ф. Багушэвіча, Я. Коласа, Я. Купалы. Памёр у 1918 г.

1885 год — нарадзіўся (г. Вільня) Аляксандр Лаўрэньчэвіч Бурбіс, удзельнік беларускага нацыянальна-вызваленчага руху, тэатральна дзеяч. З 1921 года намеснік наркама замежных спраў БССР, адзін з арганізатараў Таварыства Чырвонага Крыжа БССР. Дзеі, погляды і дзейнасць А. Бурбіса зрабілі ўплыў на фарміраванне дзяржаўнай палітыкі БССР у 1920-я гады, садзейнічалі ўзбудуенню тэрыторыі БССР. Аўтар «Кароткага нарысу па эканамічнай геаграфіі Беларусі». Удзельнічаў у рабоце Першай беларускай трупы Ігната Буйніцкага, Беларускага музычна-драматычнага гуртка ў Вільні. Памёр у 1922 годзе.

Было сказана

Пімен ПАНЧАНКА, народны паэт Беларусі:

«Не хітраць — прысягнуць,
А мудрасць — дасягнуць».

СЁННЯ

Сонца

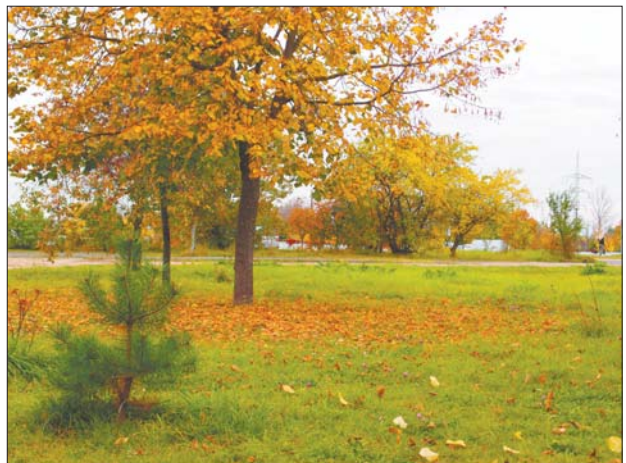
	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск —	7.47	18.00	10.13
Віцебск —	7.40	17.48	10.08
Магілёў —	7.38	17.51	10.13
Гомель —	7.31	17.50	10.19
Гродна —	8.02	18.16	10.14
Брэст —	7.59	18.19	10.20

Месяц

Поўня 16.10 — 21.10
Месяц у сузор'і Рака.

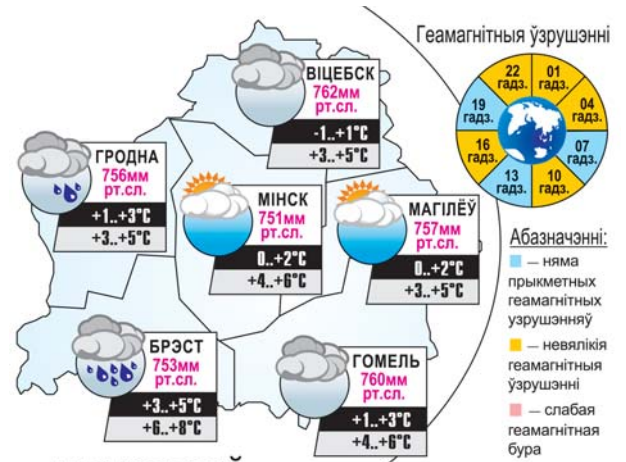
Імяніны

Пр. Пелагеі, Мікалая, Сяргея, Юльяна, К. Ірэны, Віталія, Яна.

Фота Марыны ГАРЭЛАВІЧ.

ЗАЎТРА

...у суседзях

Горад	Тэмпература	Ападкавыя звесткі
ВАРШАВА	+8..+10°C	☁️
ВІЛЬНІУС	+5..+7°C	☁️
КІЕЎ	+5..+7°C	☁️
МАСКВА	+2..+4°C	☁️
РЫГА	+4..+6°C	☀️
С.ПЕЦЯРБУРГ	+2..+4°C	☁️

УСМІХНЕМСЯ

Сёння прычытала, што ад недасыпання можна паўнець. Вось, аказваецца, у чым прычына лішняй вагі! А то булачкі, булачкі...

У Ізраілі: «Няма ніякай цікаваці размаўляць з кіроўцам».

У Італіі: «Адказваць кіроўцам забаронена».

У гарадскіх аўтобусах над галавой кіроўцы заўсёды вісіць аб'ява:

— Тата, а якая розніца паміж вінтоўкай і аўтаматам?
— Ну, ты чуеш, як размаўляю я і як размаўляе мама?..

У Германіі: «Размаўляць з кіроўца строга забараняецца».

Як ні стараўся вярблюд з пахмелля плюнуць, але так і не змог.

У Англіі: «З кіроўца лепш не размаўляць».

Малюнак Віленціі ПУЗАНКЕВІЧА.